

Notitie Samenspel

Inwonersparticipatie in De Fryske Marren. Vervolgnotitie voor vormgeving van het samenspel en de kaders.

Wat vooraf ging

Rond inspirerend samenwerken met elkaar en met inwoners is er ambtelijk al veel geïnvesteerd. Op 9 september 2019 vond een bijeenkomst plaats met gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders en het management van de gemeente. De bedoeling van die avond was om te kijken hoe we kunnen werken aan die samenwerking.

In deze notitie wordt aangegeven hoe, aan de hand van concrete thema's in het vervolgtraject het samenspel aangepakt kan worden.

De conclusies van 9 september en de opgave.

- Er is uitgesproken dat we verder willen met de samenwerking; met het samenspel tussen raad, college en ambtenaren om samen te werken met inwoners. We moeten zoeken naar een goede vorm voor dat samenspel.
- We hebben geconcludeerd dat spelregels belangrijk zijn. We moeten vaststellen wat we verstaan onder spelregels en hoe en wanneer we die willen vaststellen. In de werkwijze van 9 september – benoemen wat we waarderen, wat we van belang vinden – zit een aanzet voor het bepalen van deze spelregels, concludeerden we.
- Een andere vorm van samenwerken; een ander samenspel betekent het één en ander voor mensen binnen de organisatie. Het is een andere manier van werken, waar we ervaring mee moeten opdoen. We moeten uitzoeken wat dit betekent voor de rollen, de manier van werken van raad, college en ambtenaren.

Aan het eind van de bijeenkomst van 9 september werd afgesproken dat er een voorstel komt voor de vormgeving van het samenspel en de regels die we hierbij afspreeken.

De 'kwartiermakers sociaal domein' hebben meegewerkt aan deze sessie. Deze kwartiermakers hebben het afgelopen jaar met allerlei werkwijzen laten zien hoe het samenspel tussen inwoners en gemeente kan worden georganiseerd en vormgegeven.

De werkwijze van deze kwartiermakers bleek een goede manier om het gesprek met inwoners te voeren. Deze werkwijze zal in 2020 aan alle ambtenaren aangeboden worden.

Het samenspel raad – college – ambtenaar.

Wat betreft het samenspel zijn er, en dat bleek uit de discussie op 9 september, verschillende posities.

Raad

De raad heeft te maken met het spanningsveld tussen participatieve democratie en representatieve democratie. In de workshop werd het eigen initiatief van inwoners toegejuicht. De raad wil graag inwonersinitiatieven en inbreng van inwoners. Tegelijkertijd wil de raad er vooraf wel iets over kunnen zeggen; wil ze spelregels afspreken om verwachtingen met elkaar vooraf helder te hebben. De vraag werd gesteld wat spelregels zijn en hoe ze bepaald kunnen worden zodat er voldoende ruimte blijft voor inwonersparticipatie.

In de workshops van 9 september gaven raadsleden aan wat ze waardeerden in de gepresenteerde casussen en waar ze bedenkingen bij hadden (parels en puzzels). In de slotdiscussie werd geconstateerd dat hierin een kiem zit voor het benoemen van de spelregels.

College

In de workshops van 9 september kwam naar voren dat het college, om controle te kunnen houden op dossiers, goed zicht wil hebben op het proces van inwonersparticipatie en de consequenties daarvan. Dan gaat het bijvoorbeeld om zaken als de continuïteit, of inwoners niet teveel hooi op de vork nemen, of het budget niet uit de hand loopt of dat het initiatief consequenties heeft voor de regelruimte van de gemeente gaat hebben (bijvoorbeeld wooncontingenten in de casus Bakhuizen). Portefeuillehouders hebben adequate informatie nodig op zowel proces als inhoud.

Ambtenaren

Het is aan ambtenaren om richting raad en college de goede inhoudelijke informatie te geven en ze mee te nemen in het traject. Informatie aan de raad waarmee ze spelregels kan bepalen en waardoor ze aan het eind van het traject een gefundeerd besluit kan nemen. En informatie aan het college waarmee die in staat is goed de consequenties van het proces te overzien en het vertrouwen heeft 'dat het wel goed komt'.

Richting inwoners hebben ze een taak om in samenwerking met inwoners plannen en voorstellen te ontwikkelen. Dat betekent aandacht hebben voor eigenaarschap, op een goede manier het gesprek kunnen voeren en kunnen luisteren. Maar ook dat ze inhoudelijke kennis hebben.

En ze zijn schakel tussen inwoner en gemeente. Binnen de organisatie weten ze de juiste collega's te vinden, die ze ook mee kunnen nemen in het proces.

Dat vergt dat ambtenaren goed kunnen schakelen tussen 'extern' en 'intern'. Het vergt inhoudelijke deskundigheid, maar ook proceskwaliteiten. Het vraagt de rol en competenties van inhoudelijke projectleider en de rol en competenties van procesondersteuner. De kwartiermakers hebben op dit onderdeel ervaring en hebben daarin in 2019 binnen het sociaal domein ondersteuning geboden.

Spelregels bepalen

Er is geen eenduidige definitie van spelregels. In de workshops gaven de deelnemers een waardering aan de gepresenteerde casussen door aan te geven wat ze goed vonden (parels) of waar ze bedenkingen bij hadden (puzzels). In de terugkoppeling werd vastgesteld dat hierin een kiem ligt voor het bepalen van spelregels. In deze context zijn spelregels te beschouwen als zaken waar in het traject aandacht voor moet zijn en waar rekening mee gehouden moet worden. Daarmee wordt de speelruimte aangegeven voor inwoners en andere betrokken partijen om te participeren in het traject. Spelregels in de vorm van kwantitatieve normen of criteria (percentages, aantallen, uitsluiting) perken de ruimte in en maken een participatietraject lastig.

De raad kan, door het bepalen van spelregels, een zekere kleuring aan het traject meegeven en het vormt een basis voor de uiteindelijke besluitvorming.

Samenspel concreet in een voorstel voor een werkwijze

Aangegeven is dat we aan de slag willen met een nieuwe werkwijze in de vorm van experimenten met ruimte voor reflectie en evaluatie zodat we van de ervaringen en fouten kunnen leren.

Kernpunten voor dit voorstel:

1. De raad krijgt de gelegenheid kennis te nemen van bepaalde kwesties waarmee geëxperimenteerd kan worden. De kwesties worden kort geïntroduceerd, waarna de raad kan aangeven of zij het onderwerp geschikt vindt om middels een inwonersparticipatietraject verder vorm te geven.
2. De raad kan bij een positief besluit meegeven wat belangrijke aandachtspunten zijn, waar rekening mee gehouden moet worden, welke partijen betrokken moeten worden.
3. De aandachtspunten worden meegenomen in een voorstel met een inhoudelijk deel en een procesdeel. Dit voorstel wordt, na goedkeuring door het college, door de raad vastgesteld. Dit betekent nog niet dat er een akkoord ligt op het uiteindelijke voorstel.
4. Het college is betrokken bij de opstelling van het voorstel en heeft daardoor zicht op het proces en op de consequenties.
5. Ambtenaren hebben in dit traject verschillende rollen met bijbehorende competenties. Voor zover nodig kunnen ze hierbij gebruik maken van de ondersteuning van de kwartiermakers.
6. Deze kwartiermakers zorgen met een training voor de proceskwaliteiten en eenduidigheid binnen de organisatie wat betreft een open manier van werken (zo doen we dat in De Fryske Marren). Het team communicatie blijft hierin deskundigheid ontwikkelen.
7. De reflectie en evaluatie levert voor de directie aanknopingspunten op voor de uitwerking van gemeentelijke 'serviceformules' en kan opgenomen worden in de nieuwe structuur van formuleberaad (dit is een belangrijk onderdeel van de vastgestelde organisatieontwikkeling).

Concrete werkwijze

1. Verheldering en aanzetten voor spelregels

De kwestie komt aan de orde; al dan niet in interactie tussen raad en college, vanuit inwoners, de raadsagenda, vanuit de organisatie,, in het college wordt een portefeuillehouder benoemd en een ambtenaar krijgt opdracht om aan de slag te gaan. Dus het initiatief kan vanuit verschillende partijen ontstaan en ook zullen er initiatieven zijn die niet via de gemeente verlopen omdat dit niet hoeft.

Ambtelijk wordt een korte notitie/presentatie opgesteld en wordt, na goedkeuring door het college, de kwestie gepresenteerd aan de raad. Afhankelijk van de kwestie kunnen hier inwoners of andere betrokkenen bij aanwezig zijn. De raad gaat in gesprek (niet in debat) om aan te geven wat zij van waarde en belang vindt bij de kwestie. Hiermee geeft ze aanzetten voor de spelregels. Omdat het niet gaat om een debat, maar om een brainstorm en om een gesprek is het aan te bevelen dit plaats te laten vinden in een ruimte die hiervoor uitnodigt en met een werkvorm en een procesgerichte gespreksleider die dit ondersteunt.

2. Spelregels bepalen: wat gaan we doen en hoe gaan we het doen

Met de uitkomsten van dit foarpetear' wordt ambtelijk een voorstel opgesteld met de spelregels en een procesvoorstel

Mogelijke inhoud van het voorstel (afhankelijk van de kwestie):

Inhoudelijke spelregels

- Wat is de (inhoudelijke) kwestie; waarover gaat het; eventueel waarover gaat het niet.
- Wat is de historische /maatschappelijke context van de kwestie?
- Welke vraag/vragen liggen er?
- Waar moet het traject een antwoord op geven; wat moet het traject in grote lijnen opleveren.

Overige spelregels waar rekening mee gehouden moet worden

- Wettelijke of aanpalende beleidsruimte
- Financiële mogelijkheden
- Tijd

Afhankelijk van de vraagstelling

- Met welke aspecten moet rekening gehouden worden?
- wie zijn de stakeholders/relevante partijen

Proces

- Welk proces pad verlopen we globaal; wanneer wordt wie betrokken en hoe? Wat zijn beslismomenten voor raad en college?
- Hoe geven we de participatie vorm? Welke (werk)vormen denken we in te zetten?
- Hoe verloopt het tijdpad
- Hoe organiseren we de communicatie?

Bij het opstellen van dit voorstel, afhankelijk van de vraagstelling, inwoners en andere partijen betrokken.

Het college heeft hiermee een gefundeerd voorstel en kan zich achter het voorgestelde proces scharen.

Na goedkeuring door het college wordt de notitie vastgesteld door de raad die hiermee spelregels heeft vastgesteld, zicht heeft op het verloop van het proces en op welke momenten zij wordt geïnformeerd en wanneer oordeel of besluitvorming plaats vindt. Hierna kan de uitvoering zijn weg gaan, in principe zonder verdere inmenging van de raad.

3. *Uitvoering*

Het traject wordt uitgevoerd zoals beschreven in het voorstel. Bij de uitvoering van het traject bieden de kwartiermakers ondersteuning.

Communicatie is een belangrijk aspect; communicatie-medewerkers hebben hierbij een coachende rol.

Kwartiermakers kunnen nog een training verzorgen in participatie methodieken.

4. *Besluitvorming*

Uiteindelijk leidt dit tot een rapportage dat het college aan de raad aanbiedt. De raad kan hierover in debat (Petear) en een besluit nemen of oordeel geven, afhankelijk van het proces.

5. *Reflectie en evaluatie.*

Aan het eind van ieder traject, nadat het raadsbesluit genomen is, volgt een reflectie met raad, college en directie:

- wat is goed gegaan in dit traject; wat draagt bij aan de gewenste werkwijze;
- waarover zijn er twijfels, waar heeft het geschuurd, wat moet nog bijgesteld worden in de werkwijze.

Binnen de organisatie wordt in het formuleberaad bekeken in hoeverre dit bijdraagt aan de gemeentelijke serviceformules. De bij het traject betrokken ambtenaren worden hierbij betrokken.

De leidende principes, zoals benoemd in het einddocument organisatieontwikkeling, kunnen de kapstok zijn voor deze reflectie en evaluatie.

Tijdschema

Vanaf het laatste kwartaal van 2019

- Het afdelingsmanagement heeft de kwartiermakers bij alle afdelingen uitgenodigd om hun werkwijze te delen en inzichtelijk te maken. Ze zijn in gesprek gegaan met medewerkers en inventariseerden wat zij nodig hebben in het samenspel met inwoners.
- Met de nieuwe directie wordt vanaf 2020 bekeken welke stappen nu al gezet kunnen worden in het procesmatig werken aan kwesties: welke trajecten lenen zich daar voor; wat is al in gang gezet.
- In de informatiecarroussel van 20 november werd de bovengenoemde route gepresenteerd aan de raad, met name wat betreft de positionering van de raad.

in 2020

- Experimenteren met de voorgestelde werkwijze
- Uitvoering begeleidings- en trainingsaanbod door de kwartiermakers aan ambtenaren
- Verdere uitwerking door de directeur die verantwoordelijk is voor de verdere ontwikkeling van gemeentelijke serviceformules

DC januari/mei 2020